

एवंस्थूलेशरीरेलिङ्गशरीरस्यप्रवेशमुत्क्रातत्रचैतन्यप्रवेशमाह सर्वेति आदिकर्तासर्वभूतानिस्वोपाधिमायैकदेशभूतानिउपादायतमाविशतीतिविपरिणामेनानुषज्यते एतेनतत्सद्धान्तेदेवानुप्राविशदितिश्रुतेरर्थो दर्शितः तपसःज्ञानमयस्यालोचनस्यचरणाय तथाचश्रुतिःपरमेश्वरस्यतत्तदुपाध्यनुसरणंस्वस्वरूपज्ञानार्थमेवेत्याह रूपंरूपप्रतिरूपेभूवतदस्यरूपंप्रतिचक्षणायेति तमेवउपाधिप्रविश्यजीवभावमापन्नंप्रजापतिं ब्रह्मेत्याहुःतत्त्वमसीत्यादयःश्रुतयः॥१३॥ तत्रहेतुमाह सर्वैदिति सःशरीरांतस्थःवैएवततःशरीरप्रवेशानंतरं एतेनतदनुप्रविश्य सच्चत्यच्चाभवदित्यादिसत्यंचानृतंचसत्यमभवदित्यंतायाःश्रुतेरर्थोदर्शितः सत्पृथिव्यमेजांसित्यत्वाच्चाकाशौ सत्यान्तेघटंरज्जूरगादिसत्यंब्रह्मैवाभवदितिश्रुतिपदानामर्थःएवमैश्वरींमृतमयीजैवीचधीमयीमितिद्विधांस्तृष्टिमभिप्रेत्योक्तमभियुक्तैः अन्यामांसमयीयोषिदन्याकाचिन्मनोमयीति घटौमृन्मयधीमयावितिच तथास्तृष्टिद्वयवत्प्रलयद्वयमपिविदुषोविदेहकैवल्यकालेऽश्रूयते गताःकलाःपंचदशप्रतिष्ठादिति एवमेवास्यपरिद्वष्टुरिमाःषोडशकलाःपुरुषंप्राप्यास्तंयंतीतिच कलाःप्राणाच्छ्रद्धांखंवायुर्ज्योतिरापःपृथिवीद्रियमित्याद्याः तत्रैशीं व्यावहारिकींस्तृष्टिमभिप्रेत्यप्रतिष्ठासुवाध्वादिषुतत्तदुपादानेषुप्राणादीनांप्रलयःपुरुषांतरप्रतीत्याउक्तः विद्वत्प्रतीत्यानुजैवींप्रतिभासिकीं

सर्वभूतान्युपादायतपसश्चरणायहि ॥ आदिकर्तासभूतानांतमेवाहुःप्रजापतिं ॥ १३ ॥ सर्वैस्तजतिभूतानिस्थावराणिचराणिच ॥ ततःसस्तजतिब्रह्मादेवर्षि
पितृमानवान् ॥ १४ ॥ लोकान्नदीःसमुद्रांश्चदिशःशैलान्वनस्पतीन् ॥ नरकिन्नरक्षांसिवयःपशुमृगोरगान् ॥ अव्ययंचव्ययंचैवद्वयंस्थावरजंगमं ॥ १५ ॥
तेषांयेयानिकर्माणिप्राक्स्तृप्त्यांप्रतिपेदिरे ॥ तान्येवप्रतिपादंतेस्तज्यमानाःपुनःपुनः ॥ १६ ॥ हिंसांहिंसेमृदुक्रूरेधर्माधर्मादृतानृते ॥ तद्भाविताःप्रपद्यंतेतस्मा
त्तत्तस्यरोचते ॥ १७ ॥ महाभूतेषुनानात्वमिन्द्रियार्थेषुमूर्तिषु ॥ विनियोगंचभूतानांधातैवविदधात्युत ॥ १८ ॥

दृष्टिस्तद्विभक्तिमभिप्रेत्यपुरुषएवकलाप्रलयउक्तःतस्माद्युक्तमुक्तंस्तद्विद्वयं ॥ १ ॥ वयःपक्षीअव्ययंआकाशादिव्ययंघटादिअपक्षयधर्मि ॥ १ ५ ॥ तेषानरकिन्नरादीनांप्राकृष्टदृष्ट्याऐश्याजैव्यांवायथाशोहिंस्रस्याद्यापिहिंस्रतैवदृश्यते एवंपूर्वकल्पेहिंस्रस्यपुनःकल्पांतरेपिहिंस्रत्वमेवानुवर्तते सूर्याचंद्रमसौधातायथापूर्वमकल्पयत्तद्विंबचपृथिवीचांतरिक्षमथोस्वरितिश्चुतिरपिपूर्वकल्पसरूपामैश्वरीमपिस्तद्विमाह न्यायोपिसमानामरूपत्वाच्चतत्तावप्यविरोधइति प्रतिकल्पमिंद्रादीनानामानिरूपाणिकर्माणचसमानान्येवअतस्तद्वाचिर्नैदिकशब्दानांजीव्यादिशब्दवज्जातिवाचित्वेनानाधुनिकत्वेनवेदस्यनित्यत्वंनविरुध्यतेइति सूत्रार्थः प्रतिकल्पंस्तद्विंबैरूप्येतुक्तहानाकृताभ्यागमौप्रसज्येतमित्येवकार्थः ॥ १ ६ ॥ १ ७ ॥ महाभूतेष्विति धाताजगदिंद्रजालविस्तारयिता नानात्वंशुक्तिरजतवत्प्रतिपुरुषंभिनत्वं महाभूतेषुवियदादिषु इंद्रियार्थेषुरूपादिषुमूर्तिषुद्रव्याकृतिषु भूतानांजीवानांविनियोगंभोक्तृभोग्यभावेनसंबंधं सर्वदृष्टांतार्थमिदं यथासुखाद्यनुभवःप्रतिपुरुषंनानाएवमनुभवविषयोपिमहाभूतादिर्नानेत्यर्थः ॥ १ ८ ॥